

การเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน*

POLITICS AND POLITICAL PARTICIPATION OF THE PEOPLE

อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า

Apinya Chatchorfa

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: brother_dol@hotmail.com

บทคัดย่อ

การเมืองเป็นเรื่องของความรู้สึกนึกคิดที่อยู่ในจิตใจของบุคคล และความรู้สึกนึกคิดนี้เป็นแนวทางหรือรูปแบบหรือมาตรฐานของแต่ละบุคคลที่จะใช้ในการประเมินเหตุการณ์หรือการรับรู้ทางการเมืองของบุคคลนั้น และการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งสิทธิและหน้าที่ของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามช่องทางและกระบวนการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดไว้ ซึ่งหากประชาชนมีความเข้าใจในกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองพร้อมทั้งตื่นตัวเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นก็จะส่งผลต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ซึ่งในประเทศไทยที่มีการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้ยอมรับกันทั่วไปว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างยิ่งในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามคำนิยามของ อับราฮัม ลินคอล์น อดีตประธานาธิบดีของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น หมายถึง การปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน ซึ่งอำนาจสูงสุดหรืออำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนโดยประชาชนทำหน้าที่ในการปกครองตนเองโดยตรง แต่ในทางปฏิบัตินั้นไม่สามารถกระทำได้ จึงเกิดรูปแบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Government) โดยประชาชนเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนในการกำหนดผู้ปกครอง (รัฐบาล) นโยบายและวิธีการปฏิบัติตามนโยบายแต่การเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น แก่นแท้ของประชาธิปไตยมิใช่ “ความเป็นตัวแทน” หากแต่อยู่ที่ “การมีส่วนร่วมทางการเมือง” ของประชาชนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การเมือง, การมีส่วนร่วม, ประชาธิปไตย

* Received 27 April 2020; Revised 15 May 2020; Accepted 4 June 2020

Abstract

Politics is a subject of thoughts in the minds of an individual. And this feeling is the direction or form or standard of an individual. It is used to assess the person's political events or perceptions. And political participation that is crucial to the development of democracy. Including the rights and duties of the people to participate in politics according to various channels and processes as prescribed by the current constitutional law. Which, if people have an understanding of the political participation process As well as being more alert to participate in politics, it will affect the development of democracy. In Thailand, with a complete democracy politics, it is generally accepted that. Political participation of the people is a very important element in democracy. This is because the democratic political system, as defined by Abraham Lincoln, the former president of the United States, refers to the governing of the people. By the people and for the people Which the supreme power or sovereignty belongs to the people. The people do their own duty directly. But in practice Can not do Therefore formed a representative democracy The people choose a representative to act on their behalf in determining the guardian (government). Policies and procedures for implementing policies, however, politics and democracy can proceed effectively. The essence of democracy is not "Representation" is only in the "political participation" of the people.

Keywords: Politics, Participation, Democracy

บทนำ

จากวิวัฒนาการทางการเมืองของประเทศไทยที่ผ่านมาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง พบว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้สภาพการเมืองไทยยังไม่มีความสำเร็จที่ก้าวหน้าเท่าที่ควร คือ ความอ่อนแอของภาคประชาชนที่ยังขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในทางการเมืองปล่อยให้การเมืองเป็นเรื่องของนักการเมืองและข้าราชการที่มีอำนาจเข้ามากำหนดนโยบายและปกครองบ้านเมือง แต่เมื่อผลของการปฏิรูประบบการเมืองให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยที่ประชาชนมีอำนาจสูงสุดตามหลักการอย่างแท้จริง และสิทธิของความเป็นพลเมือง (Citizenship) ได้มีการแพร่ขยายในหมู่ประชาชนซึ่งมีความเข้าใจในหลักการนี้มากขึ้น การตระหนักในความเท่าเทียมกันในสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะความพยายามทำให้สิทธิพลเมืองทางการเมืองและทางสังคมเกิดขึ้นจริงและสร้างความเป็นสากลของสิทธิพลเมือง

ให้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนกระบวนการทางการเมืองอย่างต่อเนื่องนั้น ได้กลายเป็นที่มาของ “การเมืองภาคประชาชน” (บุญทัน ดอกไธสง, 2552)

ในประเทศไทยที่มีการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้ยอมรับกันทั่วไปว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างยิ่งในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามคำนิยามของ อับราฮัม ลินคอล์น อดีตประธานาธิบดีของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น หมายถึง การปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน (วัชรรา ไชยสาร, 2545) โดยการเติบโตของภาคประชาชนดังกล่าวได้เกิดโครงสร้างทางสังคมที่ซับซ้อน มีความหลากหลายและกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในทางเศรษฐกิจ และส่งผลไปยังความไม่เสมอภาคทางการเมืองด้วย โดยเฉพาะการเข้าถึงศูนย์กลางของอำนาจภายในรัฐจะตกไปอยู่เพียงเฉพาะแค่กลุ่มคนบางกลุ่มที่มีโอกาสทางการเมือง ทางเศรษฐกิจและทางสังคมเท่านั้น จนนำไปสู่การจำแนกความแตกต่างทางชนชั้นในสังคมไทย ซึ่งเมื่อพิจารณาสภาพของการจำแนกชนชั้นก็อาจกล่าวได้ว่า เป็นสถานะที่รัฐได้กำหนดและออกแบบขึ้นมาในอดีตเป็นระยะเวลานานแล้วและแทรกซึมอยู่ในโครงสร้างทางสังคมไทย (มงคลเลิศ ด่านธานีรินทร์, 2551)

ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนับว่าเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองที่สำคัญอย่างมาก ซึ่งในยุคสมัยปัจจุบันความต้องการในการเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมที่ประชาชนในกระบวนการปกครองของรัฐและเหตุที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะการปกครองในรูปแบบนี้ได้ยึดหลักแห่งอุดมการณ์ที่ว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน และประชาชนมีสิทธิและมีอำนาจอันชอบธรรมในการปกครองตนเอง โดยอาศัยวิธีการ การมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งวิธีดังกล่าวยังส่งผลให้ประชาชนมีสิทธิเหนือการคัดเลือกผู้นำของตนและยังผลถึงการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการดำเนินนโยบายด้านการบริหารโดยนโยบายต่าง ๆ เหล่านี้จะส่งผลต่อประชาชนโดยรวม

นิยามความหมายของคำว่า “การเมือง”

ในทางรัฐศาสตร์ คำว่า “การเมือง” ถือว่าเป็นแกนหลักของสาขาวิชาดังกล่าว มีทั้งนักปราชญ์และนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้มากมาย ดังเช่น เพลโต (Plato) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเมืองคือสิ่งที่นครรัฐ (Polis) ได้กระทำและอาจกระทำ ส่วนโรเบิร์ต เอ. ดาห์ล (Robert A. Dahl) กล่าวว่า การเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ การบังคับให้มีการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ เป็นอำนาจโดยชอบธรรม ขณะที่ ฮาโรลด์ ดี. ลาสเวลล์ (Harold D. Lasswell) อธิบายไว้ว่า การเมืองเป็นเรื่องของอิทธิพล ผู้ทรงอิทธิพลและเป็นเรื่องของใครได้อะไร เมื่อไร และอย่างไร (สุริยันต์ สุวรรณราช, 2542)

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้คำนิยามไว้อีกว่า การเมือง หมายถึง “กระบวนการใช้อำนาจหน้าที่จัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าภายในสังคม และกิจกรรมที่อยู่ในเขตแดนของระบบการเมือง ก็คือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าเพื่อสังคมโดยมีอำนาจบังคับ ให้มีการปฏิบัติตามการจัดสรรนั้น (Authoritative Allocation of Value for Society) (David E., 1971) ซึ่งการเมืองเป็นสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตามเปล่า หรือเป็นสิ่งที่สัมผัสได้ แต่การเมืองเป็นสิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในองค์การที่สังเกตเห็นได้ยากด้วยวิธีการที่เป็นระบบ ตลอดจนเป็นสถานการณ์ซับซ้อนที่ดูเหมือนว่าไม่มีคำอธิบายที่ชัดเจน (Daft R. L., 2001) ทั้งนี้พฤติกรรมที่กระทำโดยบุคคลหรือกลุ่มคนเพื่อเพิ่มอำนาจหรือใช้อำนาจในองค์การ การเมืองในองค์การจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการได้มาซึ่งอำนาจ การพัฒนาอำนาจ การใช้อำนาจและการใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของบุคคลหรือกลุ่ม (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2546) และยังเป็นเรื่องของใช้อำนาจเพื่อต่อรองผลประโยชน์ที่แตกต่างกันระหว่างสมาชิกขององค์การ ในขณะที่พยายามรักษาผลประโยชน์ของคนใดคนหนึ่งในประเด็นปัญหาบางอย่างขององค์การ หากเปรียบอำนาจเป็นเช่นทรัพยากรการเมือง ก็คือการกระทำเพื่ออำนาจทั้งสิ้น (Lewis D., 2002)

โดยสรุปแล้ว ความหมายของการเมืองมีความหลากหลายตามมุมมองของนักวิชาการอย่างไรก็ตาม โดยสรุปแล้วความหมายของการเมืองในภาพรวม ๆ แล้ว การเมือง หมายถึงกิจกรรมที่ต้องเกี่ยวข้องกับกลุ่มบุคคล สังคม และกระบวนการในการบริหาร กระบวนการจัดสรรผลประโยชน์เพื่อให้กลุ่มบุคคล สังคม ประเทศ อยู่ร่วมกันอย่างมีกฎระเบียบ และมีความเป็นธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นความสำคัญของสังคมพัฒนาแล้ว และยิ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาทางการเมือง โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาที่มีการปกครองตามระบอบ ประชาธิปไตย ต้องมีการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมือง โดยการร่วมคิด ร่วมทำร่วมตัดสินใจ และร่วมตรวจสอบนั้น จะทำให้ประชาธิปไตยเติบโตได้อย่างสมบูรณ์และมั่นคง การปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล เป็นการปูพื้นฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย มาแต่รากหญ้า (Grass roots) (สนธิ บางยี่ขัน, 2537) ดังนั้นในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยซึ่งจะเป็นการพัฒนาทางการเมืองของไทยต่อไป ในขณะที่ Lester, W. M. ได้อธิบายในประเด็นเดียวกันว่า การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับสูง ไม่ใช่สิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จของประชาธิปไตย เพราะว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะต้องอยู่บนเหตุผลของประชาธิปไตยด้วย

ซึ่งหมายความว่า ประชาชนจะต้องตัดสินใจมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีเหตุผล (Lester, W. M., 1968) ส่วนฮันติงตันและเนลสัน (Huntington, S. P. & Nelson, M.) ได้ให้นิยามการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึง กิจกรรมที่ประชาชนโดยส่วนรวมที่บุคคลมุ่งจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล นอกจากนี้ฮันติงตัน (Huntington) ยังได้กำหนดขอบเขตของนิยามนี้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึงเฉพาะการกระทำ ไม่รวมทัศนคติเป็นการกระทำของผู้มีส่วนร่วมที่เป็นพลเมืองธรรมดาไมใช่พนักงานเมืองอาชีพ เช่น ผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้งหรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง กล่าวคือ กิจกรรมทางการเมืองของผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นประชาชนธรรมดา นั้น จะมีลักษณะเป็นช่วง ๆ (Huntington, S. P. & Nelson, M., 1976)

ความหมายและแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง การมีส่วนร่วมเป็นการร่วมมือของประชาชน ไม่ว่าจะปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันและเข้ามาร่วมรับผิดชอบเพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ โดยกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์การเพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลได้มีส่วนช่วยเหลือระหว่างกัน ด้วยจิตใจและอารมณ์ของแต่ละบุคคลในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงานและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อส่วนรวมในการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของสังคม นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการได้อธิบายความหมายไว้ในบริบทที่ใกล้เคียงกัน ดังนี้

เจมส์ แอล. เครีย์ตัน ได้อธิบายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นกระบวนการที่แสดงถึงความห่วงกังวล ความต้องการและค่านิยมต่าง ๆ ไว้ด้วยกันซึ่งอยู่ในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาล เป็นการสื่อสารสองทางและเป็นความสัมพันธ์ที่มีเป้าหมายทางการเมือง (เจมส์ แอล. เครีย์ตัน, 2551)

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล อธิบายว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ควรเป็นการตัดสินใจของคนกลุ่มน้อย ควรเป็นการตัดสินใจร่วมกันของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, 2548)

เดวิด อีสตัน (David, E.) กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะสำคัญของกระบวนการทางการเมือง และกระบวนการในการจัดการต่อปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารของสังคมยุคใหม่ที่เน้นปัจจัยในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการเสนอข้อเรียกร้อง (Demand) และการสนับสนุน (Support) (David, E., 1971)

สถาบันพระปกเกล้า อธิบายไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองและเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจและร่วมกันจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติอันจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ (สถาบันพระปกเกล้า, 2545)

สรุปว่า การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง การมีส่วนร่วมเป็นการร่วมมือของประชาชน ไม่ว่าจะปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันและเข้ามาร่วมรับผิดชอบเพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ

ประชาชนได้ประโยชน์อะไรจากการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกลไกสำคัญเสมือนหัวใจในระบอบประชาธิปไตย โดยเป็นการกระทำที่มีผลต่อการได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง หรืออำนาจปกครอง การพ้นจากอำนาจนั้น รวมทั้งมีผลต่อนโยบายและการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ ดังนั้น เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ต้องการปฏิรูปการเมืองไปสู่สังคมประชาธิปไตยที่แท้จริง ดังนั้น สารสำคัญของรัฐธรรมนูญจึงมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนทุกคนโดยมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น เนื่องจากกระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนจะช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบาย และบ่อยครั้งที่การมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ ๆ ที่น่าจะเป็นคำตอบที่มีประสิทธิผลที่สุดได้

2. ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง แม้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะต้องใช้เวลาและมีค่าใช้จ่ายมากกว่าการตัดสินใจฝ่ายเดียว แต่การตัดสินใจฝ่ายเดียวที่ไม่คำนึงถึงความต้องการแท้จริงของประชาชนนั้น อาจนำมาซึ่งการโต้แย้งคัดค้านหรือการฟ้องร้องกัน อันทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในระยะยาว เกิดความล่าช้า และความล้มเหลวของโครงการได้ในที่สุด

3. การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

4. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด เพราะการเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาแสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ จะช่วยลดโอกาสของการโต้แย้งและการแบ่งฝ่าย ที่จะมาเป็นปัจจัยให้เกิดการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงได้

5. การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะสร้างความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชน และเกิดความชอบธรรมโดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน

6. การคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้มาทำงานร่วมกับสาธารณชนในกระบวนการมีส่วนร่วม พวกเขาจะได้รับรู้ถึงความห่วงกังวล และมุมมองของสาธารณชนต่อการทำงานขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถคาดการณ์ปฏิกิริยาตอบสนองของสาธารณชนต่อกระบวนการและการตัดสินใจขององค์กรได้

7. การพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์อย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ทำให้ประชาชนมีความรู้ทั้งในส่วนของเนื้อหาโครงการและกระบวนการตัดสินใจของรัฐ รวมทั้งเป็นการฝึกอบรมผู้นำ และทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น จะต้องเป็นการมีส่วนร่วมแบบสมัครใจ ไม่ใช่เป็นแบบปลุกกระดม สำหรับการมีส่วนร่วมแบบเสรีหรือแบบสมัครใจนี้ จะเกิดขึ้นได้ เมื่อประชาชนมีความสำนึกทางการเมืองหรือความตื่นตัวทางการเมืองเสียก่อน ดังนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงมีปัญหาอุปสรรค ดังนี้ (ถวิลวดี บุรีกุล, 2552)

1. เจ้าหน้าที่ภาครัฐและประชาชนขาดการรับรู้เกี่ยวกับแนวคิด และความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. โครงสร้างกฎหมายและกระบวนการนโยบายยังไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมอย่างเพียงพอ

3. การขาดแคลนผู้มีทักษะในการใช้เครื่องมือสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

4. ปัญหาเรื่องวัฒนธรรมการเมืองและความพร้อมของประชาชน

5. ปัญหาด้านความพร้อมของภาครัฐ

6. การไม่มีตัวชี้วัดที่ชัดเจน ที่จะบอกให้ทราบว่าประชาชนมีส่วนร่วมแล้วหรือยัง หรือหน่วยงานของรัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด ทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถทำงานให้ดีขึ้นได้เพราะไม่มีมาตรฐานในการทำงานที่ชัดเจน

New Normal: วิถีใหม่กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคไวรัสโควิด – 19

ระบอบ

ในช่วงเวลาแห่งการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด - 19 เป็นช่วงเวลาที่คนไทยอยากเห็นนักรบเมืองร่วมมือร่วมใจแก้วิกฤติครั้งนี้ ไม่ใช่ต่างฝ่ายเดินเกมอาศัยช่วงความเดือดร้อนของประชาชนซึ่งความได้เปรียบทำคะแนน และแน่นอนว่าไวรัสโควิด - 19 ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีชีวิตใหม่ ผู้คนต้องปรับเปลี่ยนตัวเองให้เข้ากับยุค “New Normal” หลังผ่านพ้นวิกฤติไปแล้ว เพราะโควิด ได้ทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “New Normal” ในทุกวงการ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และแม้แต่การเมือง มีนักวิชาการกล่าวว่าโดยในแง่ของการเมืองจะส่งผล 2 ส่วน ในเรื่องโครงสร้างทางการเมือง และวัฒนธรรมทางการเมืองแบบใหม่ (ยุทธพร อิศรชัย, 2563) เริ่มจากโครงสร้างทางการเมืองจะทำให้ลักษณะการทำงานของรัฐบาลไม่เหมือนเดิม จากที่เรียกว่ารัฐราชการ มีการรวมอำนาจระบบราชการในส่วนกลาง จะกระจายอำนาจไปยังท้องถิ่นมากขึ้น นอกจากนี้จะเกิด E - Government มาสู่การปรับเปลี่ยนทำให้รัฐสภาและการเมืองจะกลายเป็นสถาบันที่ล้าหลัง ไม่สามารถตอบโจทย์ประชาชนได้ ทั้งนี้ในช่วงเกิดไวรัสโควิด - 19 ระบาดเราจะเห็นได้เห็นว่ารัฐสภาไม่สามารถแก้ปัญหาได้ หรือแม้แต่ฝ่ายค้านจะขอเปิดประชุมรัฐสภาสมัยวิสามัญเพื่อพิจารณา พ.ร.ก.เงินกู้ ก็ยังทำไม่ได้ จึงเกิดคำถามว่ารัฐสภาและการเมือง ควรต้องปรับตัวหรือไม่ ในประเด็นต่อมา เมื่อไวรัสโควิด - 19 นำไปสู่ “New Normal” จะทำให้การเมืองนอกสภา เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมมากขึ้น ไม่ใช่เฉพาะทางกายภาคเท่านั้น อาจมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองนอกสภาในหลายรูปแบบ เช่น มีแอปฟอร์มโฮม การรวมกลุ่มทางการเมืองทางสังคมออนไลน์ เช่น ไลน์กลุ่ม กลุ่มเฟซบุ๊ก เพคินิวส์ เป็นต้น ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงอีกส่วนที่จะเกิดขึ้นกับวัฒนธรรมการเมือง จากเดิมไม่เห็นการมีส่วนร่วมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาท และเมื่อเข้าสู่ยุคดิสรัปชัน (Disruption) มาสู่ “New Normal” จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตามมากขึ้น จนภาพการเมืองเกิดการเปลี่ยนแปลงจากความท้าทาย ซึ่งมาจากปัจจัยใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น หากรัฐบาลไม่ปรับตัวจะไม่สามารถเดินต่อไปได้ เนื่องจากไวรัสโควิด - 19 เป็นโรคโลกาภิวัตน์ มีศูนย์กลางการระบาดเคลื่อนไหวตลอดเวลาไปทั่วโลก สะท้อนภาพให้เห็นว่าเป็นการสลายความเป็นรัฐชาติ ซึ่งขอบข่ายอำนาจต่าง ๆ ไม่สามารถแก้ไขได้ จนกลายเป็นการเมืองในเรื่องระบาดวิทยา

จากสิ่งที่จะเกิดขึ้นหลังวิกฤติโควิด หากมองพฤติกรรมของนักรบเมืองไทยคงปรับตัวได้ยาก ยังมีแนวคิดการเมืองแบบเดิม ๆ แต่การเมืองไทยจะเกิดมิติใหม่เข้ามาทั้งในเรื่องสิ่งแวดล้อม การระบาดวิทยา ซึ่งนักรบเมืองในอดีตไม่เคยคำนึงถึง แต่ในสภาได้มี ส.ส. หน้าใหม่เข้ามา จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการที่เกิดขึ้นตามเงื่อนไขเรชั่นใหม่

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในปัจจุบันสามารถทำได้หลาย ๆ ช่องทาง ได้แก่

1. ผ่านระบบการศึกษา การส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการเมืองในปัจจุบันทางรัฐบาลมุ่งเน้นให้ส่งเสริมผ่านสถานศึกษาโดยเริ่มจากการจัดทำหลักสูตรระดับปฐมวัย ไปจนถึงหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา บนฐานคิดที่ว่าสถานศึกษาหรือครูผู้สอนจะต้องเน้นฝึกฝนให้นักเรียนและเยาวชนในสังคมให้รู้จักสิทธิ หน้าที่ความรับผิดชอบและที่สำคัญจะต้องสร้างจิตสำนึกในประชาธิปไตยด้วยการเรียนรู้ทฤษฎีควบคู่ไปกับกระบวนการปฏิบัติในชีวิตจริง ตั้งแต่เด็กเล็ก ๆ ในวัยอนุบาลจนถึงเด็กโตในระดับอุดมศึกษา ซึ่งปัจจุบันจะเห็นว่ามีหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนทางการเมืองอย่างสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ได้มีการทำ MOU กับสถานศึกษาหลายแห่ง รวมทั้ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) ก็ได้มีการทำ MOU ร่วมกับหน่วยงานทางการศึกษาหลายแห่ง เช่นเดียวกันเพื่อจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ใช้ในการเรียนการสอนโดยมุ่งหวังจะปลูกฝังองค์ความรู้เรื่องการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการเฉพาะ

2. ผ่านทางสื่อมวลชน ปัจจุบันการสื่อสารทางสังคมออนไลน์ (Social Network) มีส่วนสำคัญในการรับรู้ข่าวสารของประชาชนคนไทยเป็นอย่างมาก ทั้งนี้การใช้สังคมออนไลน์ของไทย พบว่า คนไทยใช้งาน Internet และ Social Media กว่า 52 ล้านคนในปีที่ผ่านมา ประเทศไทยใช้งานโซเชียลมีเดียเป็นอันดับ 9 ของโลก ใช้เวลากับโซเชียลมีเดีย 2.55 ชั่วโมง เป็นอันดับ 14 ของโลก จากค่าเฉลี่ย 2.24 ชั่วโมง คนไทยมีบัญชีโซเชียลมีเดียเฉลี่ย 10.1 บัญชี โดยแยกออกเป็นเฟซบุ๊ก 45 ล้านบัญชี Twitter 12 ล้านบัญชี line 45 ล้านบัญชี และ Instagram 11.77 ล้านบัญชี คนกรุงเทพฯ ใช้เวลาในเฟซบุ๊กเป็นอันดับหนึ่งของโลกคนไทยใช้งานไลน์เป็นอันดับ 2 ของโลก รองจากญี่ปุ่น (Marketeeronline, 2563) หากเทียบกับในยุคก่อนหน้านี้ที่การรับรู้ข่าวสารทางสื่อมวลชนของประชาชนส่วนใหญ่จะรับรู้จากโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์เท่านั้น แต่เมื่อเทียบกับยุคปัจจุบันสื่อจากสังคมออนไลน์จึงมีอิทธิพลค่อนข้างมากในการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชน และสามารถมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นได้หลายรูปแบบ อีกทั้งทางฝั่งของรัฐบาลเองก็มีช่องทางให้ประชาชนได้แสดงออกถึงปัญหาของตน หรือปัญหาของชุมชนของตน แสดงข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา สื่อรายงานหรือวิเคราะห์การทำงานหรือผลงานของรัฐบาลอย่างเต็มที่ สืบสวน ตรวจสอบความโปร่งใสของรัฐบาล หน่วยงานตรวจสอบ องค์กรยุติธรรมโดยปราศจากอคติหรือการครอบงำทางการเมือง

3. ผ่านทางรัฐบาล ในปัจจุบันรัฐบาลมีเวทีรับฟังปัญหาของประชาชน รับฟังข้อเสนอแนะของประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาหรือส่งตัวแทนในการแก้ปัญหา พิจารณากฎหมายที่เสนอโดยประชาชนโดยคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชน

เป็นหลัก การทำประชาคมติในการตัดสินใจที่สำคัญ เปิดโอกาสให้มีการชุมนุมประท้วงของประชาชนที่ชุมนุมโดยสงบตามกรอบกฎหมาย

สรุป

ประชาธิปไตยกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนคือ การให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อเป็นรากฐานที่ดีของการพัฒนาประเทศเพื่อให้ประเทศมีความเจริญและยังเป็นการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนขณะนั้นการศึกษาจึงมีความสำคัญกับการพัฒนาทางการเมืองประชาชนในประเทศควรได้รับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองหรือเพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อให้ประชาธิปไตยนั้นเป็นประชาธิปไตยที่มาจากประชาชนอย่างแท้จริง ไม่เพียงแต่เข้าไปเลือกตั้งหรือเข้าไปมีส่วนร่วมเพียงเพราะหน้าที่หรือเพียงเพราะเป็นกฎข้อบังคับเท่านั้น จากการทำบริการด้านการศึกษาที่รัฐได้ให้บริการแก่ประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองกลุ่มประชาชนเป็นกลุ่มที่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกลุ่มหนึ่ง เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศเพราะประชาชนได้รับโอกาสในการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย นับได้ว่าเป็นผู้ที่มีความรู้พอสมควรในการมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ การเสนอข้อเท็จจริงทางการเมืองของประชาชน และระบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองหากประชาชนมีความสนใจในทางการเมือง มีการเปิดรับข่าวสารและเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นหรือช่วยถ่ายทอดข้อมูลที่ต้องการให้สังคมได้รับรู้ และกระตุ้นให้คนในสังคมเข้ามา มีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นในทางที่ถูกต้อง ก็จะส่งผลทำให้ระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ดีและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เจมส์ แอล. เครย์ตัน. (2551). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม. แปลโดย ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์. ดร.ถวิลวดี บุรีกุล. ผศ.ดร.เมธิตา พงษ์ศักดิ์ศรี. ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ.พี.กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2546). ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่ (Modern organization theory). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์อักษร.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2548). ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม Participatory Democracy. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

- บุญทัน ดอกไธสง. (2552). ประชาธิปไตยรากหญ้า. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- มงคลเลิศ ด้านธานินทร์. (2551). หลักคิดชาตินิยมและมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาสังคม
ทันสมัย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิถีทรรศน์.
- ยุทธพร อิศรชัย. (2563). ถอดรหัสการเมืองไทย หลังวิกฤติโควิด. เรียกใช้เมื่อ 2563 พฤษภาคม
20 จาก ไทยรัฐออนไลน์: <https://www.thairath.co.th/news/politic/1846003>
- วีชรา ไชยสาร. (2545). การมีส่วนร่วมในทางการเมืองกับการเมืองภาคประชาชน. รัฐสภาสาร,
53(5), 44-100.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2545). การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย.
กรุงเทพมหานคร: ธรรมดาเพรส จำกัด.
- สนธิ บางยี่ขัน. (2537). การเมืองการปกครองท้องถิ่นไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร:
แสงจันทร์การพิมพ์.
- สุริยันต์ สุวรรณราช. (2542). การพัฒนาการบริหารและการจัดการธุรกิจชุมชน: ศึกษากรณี
ธุรกิจยางพาราของชุมชนตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง. ใน รายงาน
การวิจัย. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- Daft, R. L. (2001). Organization theory and design. (7th ed). Mason, OH: South –
Western.
- David, E. (1971). A Framework for Political Analysis. Englewood Cliffs, N. J.:
Prentice – Hall, Inc.
- _____. (1971). The Political System: an Inquiry into the State of Political Science.
(2nd ed). New York: Knopf.
- Huntington, S. P. & Nelson, M. (1976). No easy choice: Political participation in
developing countries. Cambridge: Harvard University Press.
- Lester, W. M. (1968). Political Participation: How and Why do people get involved
in political. Chicago: Rand McNally.
- Lewis, D. (2002). The Place of organizational politics in strategic change. Strategic
Change, 11, 25-34.
- Marketeeronline. (2563). สถิติประชากรเน็ตโลก. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2563 จาก
<https://marketeeronline.co/archives/143674>